

IARBA FIARELOR- BOTANICĂ , MEDICINĂ TRADIȚIONALĂ ȘI MAGIE

Tudor Vlad,
profesor, c. Rucăr, județul Argeș, România.

„Poate că în nici o altă cultură populară, mai mult decât în cea românească, nu întâlnim atât de profund exprimate înțelesurile existenței în perspectiva totalității. Lumea, pe baza unor legi proprii de dezvoltare, apare ca o totalitate de realități legate între ele, în sensul că determină multiple posibilități de referințe asupra existenței concepute ca întreg. În viziunea populară lumea este văzută ca o «carte de semne», iar aceste semne prin care ni se dezvăluie lumea, nu sunt altceva decât momente sau secvențe ale cunoașterii”.

(Monica Budiș [1])

Obiceiurile prin complexitatea lor constituie, în ansamblu, nu numai un fundal, ci fac parte integrantă din modul de gândire al țaranului român, de viziune și includere a microcosmosului rural în macrocosmosul universal.

Odată cu depășirea epocii preistorice, medicina a făcut un serios pas înainte, a intrat într-o fază nouă, intermediară între etnoiatrie și latrosophie, în faza medicinei hieratice, sacerdotale. Această fază intermediară a fost necesară în istoria medicinei. Toate popoarele antichității au trecut prin ea. Atât asiro-babilonienii, egiptenii, cât și greco-romanii au avut o medicină sacerdotală, mai mult sau mai puțin asemănătoare celei dacice. Preoții sunt depozitarii culturii, ei nu mai iau parte efectivă în procesul de producție, ci se dedică exclusiv activității intelectuale. Medicina practică de preoți, în general, și, desigur, că și aceea pe care o efectuau preoții daci, a fost plină de idei teologice. Dar, pentru a-și putea menține dominația, preoții erau interesați în a obține succese medicale și, de aceea, ei practicau pe lângă vrăji și incantații dar și elemente terapeutice empirice. Cunoștințele obținute chiar prin

cercetări, după cum ne informează scriitorul Iordanes, despre care am vorbit, le sistematizează și le transmit discipolilor.

O dovadă sigură despre îmbinarea vrăjitoriei cu arta vindecării la geto-daci și, deci, despre existența medicinei hieratice, pe lângă relatările lui Iordanes, ne este oferită de Strabon, care ne spune că preotul era vrăjitor (goes) și medic (iatros). Același autor, vorbind despre marele preot, ne relatează că el cunoștea semnele cerului și de la el vor fi învățat și ceilalți preoți să poată face preziceri și oracole. O altă dovadă grăitoare în acest sens ne-o oferă Platon, care ne vorbește despre leacurile și descântecele medicilor geto-daci: ucenici ai lui Zalmoxis, Platon, este cel care ne transmite chiar și un principiu de medicină despre care se zice că ei, „*au datul să facă pe oameni nemuritori*” [2, p.155].

Raportându-ne la oamenii din trecut este greu de făcut o distincție clară între medicină - fie ea umană sau animală-și magie. Studiul medicinei populare, considerată ca o ramură a etnografiei, întregește cunoștințele noastre asupra obiceiurilor și psihologiei țăranului și ciobanului român [3, p.7].

Medicina populară în general are două laturi:

- o latură **empirică-laică** ce constă în aplicarea medicamentelor populare(plante, remedii casnice , animale) folosirea lor bazându-se pe o experiență îndelungată, uneori de sute de ani.

- o latură **mistico-magică** ce cuprinde concepția populară despre cauzele bolilor, (credința în duhuri necurate, în strigoi, vrăji și farmece, deochi) și practicile care rezultă din asemenea concepții (descântece, vrăji, talismane) [4, p.14].

Poporul în mare parte crede în existența unor obiecte , plante sau organe ale corpului, de animale, de buruieni etc., a căror întrebuițare sau posesiune acorda omului puteri miraculoase. În special, anumite plante, greu de găsit sau care trebuiesc culese în condițiuni anevoioase, posedă, după credința lui, proprietăți extraordinare, și mii de oameni își dau toate silințele, necruțând nici o osteneală, nedându-se înlături dinaintea nici unei primejdii, ca să le procure, spre a se putea folosi de puterile lor minunate.

În Bucovina, de pildă, se crede că florile și toate buruienile vorbesc, când te duci pe câmp; e așa de frumos cine le știe limba lor! Una zice: „*ia-mă, că eu sânt bună pentru dragoste*”! Alta zice „*ia-mă pe mine, că eu sânt pentru cinste*”!, dar alta, că-i de noroc. Alta spune: „*ia-mă pe mine, că bani mulți vei avea*”. Și de boale, de leacuri, de toate spun și se îmbie. Numai trebuie să pricepi limba lor.

În Epoca Modernă prima denumire științifică a acestei plante o dă cercetătorul Artur Gorovei. „*Plantă fantastică și căreia poporul îi atribuie puteri supranaturale. Sub acest nume se cunoaște și o plantă reală Vincetoximum off care se mai numește și rânduniță*” [5, p.447].

Iarba Fiarelor sau Iarba Tâlharilor nu trebuie confundată cu aceea pe care o descriu botaniștii sub aceeași numire, și pe care poporul o mai numește *brilioanca, harniai și rândunița*. Aceasta din urmă e cunoscută de toți, crește prin fânețe și livezi, prin păduri și locuri pietroase, înflorește prin lunile mai-iulie, și e la îndemâna tuturor.

Iarba fiarelor însă de care ne ocupăm e extrem de rară, n-o cunosc decât cei inițiați și nu se capătă cu una cu două. Descrierea ei variază de la unii la alții: ba e aurie, ba argintie, ba roșie sau roșie-argintie, ba e neagră. „*Alții spun că iarba fiarelor e roșie la fir, iar alții spun că e și roșie și neagră, dar a neagră e cea mai bună*”. Se spune că ea crește pe locul unde a pierit trăsnet un diavol [6, p.241].

După credința locuitorilor din Banat, „*această plantă s-ar cunoaște și vedea acolo unde crește, numai dimineața pe rouă, când te apleci și cauți peste ierburi, caci dânsa - iarba fiarelor - ar avea pe sine sclipitoare mărgelile roșii ca sângele, făcute din rouă, deoarece iarba aceasta se crede a fi iarba sânghiurilor*”.

Prin județul Muscel se crede că „*e roșie ca focul, culoare pe care o păstrează toată noaptea până când răsare soarele, după aceea se face verde și nu se mai poate cunoaște din celelalte bălării*”. Nici forma ei nu e cunoscută căci, după unii „*e subțire la fir*”, după alții „*are forma unei inimi și de ea este animată o picătură de aur sau de sânge*”, pe când, după spusa locuitorilor din Bucovina, „*are cap, ca și omul, și e vie, umblă, frunză n-are, numai niște aripi din umeri, coadă și picioare*;

rădăcină n-are; pe piatră își lasă o țără de rădăcină și merge mai departe; când e nor, o poți căpăta, atunci o cunoști pe piatră și atunci e mai groasă, dar când e soare, se subție de tot”. Nici asupra locului pe unde crește, păreri nu se acordă. După unii, se găsește „prin smârcuri, pe lângă lacuri”, după alții, „pe locuri unde a pierit trăsnet un diavol”, sau pe stâncile ascuțite ale munților, sau „pe piatră și între peliniță” pe când alții susțin că „crește pe câmp pe unde crește și cealaltă iarbă, doar atât că, dacă în vara asta a crescut de pildă - în poiana dumitale, iarna se pierde și, la primăvară, nu mai răsare tot aici, ci hât departe, peste trei ape curgătoare și, tocmai peste 9 ani, mai răsare tot în locul ala” [7, p.46].

Această iarbă misterioasă „are puterea sa descuie orice lacăt, orice broască, orice zăvor și încuietori; numai ceva, ceva s-o apropii de lacăt și, tac! Lacătul sare cât colo... Ați auzit că se găsește hoț care pătrunde prin toate încuietorile și deschide orice ușă? Să fie ușa zăvorâtă cu 9 zăvoare și încuiată cu 7 lacăte și un hoț de aia ți-o deschide doar cu deștul cel mic! Sânt hoți care răzlesc și în culele cu bani. Ba, unii, cică, să-i legi cu 7 lanțuri și să-i ăncui în temnița cea mai grozavă și tot scapă. Cum n-or scăpa dacă au iarba fiarelor? Cu iarba fiarelor intri unde poștești și descui unde vrei. Lacăte, broaște, încuietori, cătuși, nimic nu rabdă, numai decât descuie. Poți intra în case, în pivniți, în magazii, poți descuia case de bani ș.a.”.

De această iarbă, crede poporul, se servesc tâlharii închiși și ferecați cu lanțuri, ca să scape din închisoare. „Se crede că se descuie orișice încuietore ce se atinge de atari oameni ce o posedă, ba și fiarele picioarelor de la lotri (hoți), atinse fiind de această iarbă, pocnesc și cad jos de la picioare. Se zice că tot cu această plantă se pot și comorile scoate din pământ și grote”.

Iată încă ce-mi comunica, în această privință, dl Dan I. Simonescu, student, originar din Câmpulung: „Îmi aduc aminte că banditul Fulga, cel care cutreierase munții Rucărului și înspăimântase pe bieții locuitori, fusese prins și legat la închisoare. Dar bucuria aceasta nu fu de lungă durată, căci banditul, după puțină vreme, scăpă din închisoare. Se

vorbă pe atunci, în cercurile țărănești și Nița Vlădău din comuna Suslânești, care fusese închis și el, i-a comunicat-o, cum că, Fulga a putut scăpa numai cu ajutorul ierbii fiarelor, care-i fusese adusă banditului, ascunsă în mămăligă, de către o rudă a lui”. Când sunt undeva comori încuiate se descuie lacăta de la ușă cu iarba fierului, adusă în potirul de la biserică.

Într-o baladă populară iarba fiarelor se prezintă astfel [8]:

Dar la beciu ce mi-și găsia? Lacăt mare cât ploșca.

Tudorel ce mi-și făcea? Iarba fiarelor c-avea,

Degetul cheie punea, Lacătul că-mi deschidea,

Și-n beciu, mâre, de-mi intra.

Iar în altă baladă se prezintă astfel efectul ierbii fiarelor:

El cu iarba cea de fier / Atingea gratii de fier;

Gratiile ca de foc / Se topiau toate de loc.

Această iarbă mai are și alte daruri, când o posezi: „de dai mâna cu un om bogat, vin toți banii de la acela la tine, ba chiar devii năzdrăvan, înțelegi limba tuturor dobitoacelor, păsărilor, florilor și orice știi”. Iarba fiarelor mai are, pe lângă puterea de a sfârâma orice lacăt și orice încuietoare de fier, darul de a face pe om invulnerabil în așa fel, încât să nu-l poată atinge nici un glonț, sau să-l rănească vreo armă, ba chiar să-l facă cu desăvârșire invizibil, însușire care se atribuie mai adesea feregii. Minunată iarbă! Și ce n-ar da mulți s-o aibă?

Iată cum se poate găsi iarba fiarelor. Mijloacele sunt destul de numeroase:

1., „Se împiedică caii cu fiare (cățuși) și li se da drumul să pască noaptea prin locurile mlăștinoase, pe unde se cam știe că crește iarba fiarelor. Păscând calul, când a dat peste iarba fiarelor, și această iarbă a atins cățușile, se aude deodată zdranc! Iar calul rămâne despiedecat. Din ce pricina? Pentru ca a călcat prin iarba fiarelor care nu rabdă nici o încuietoare de fier. Atunci să pândești și, când îi auzi pleznitura fiarelor, să dai fuga acolo și s-o cauți pe lângă picioarele calului”. „Iarba fiarelor se găsește pe locuri mocirloase. Vita ce o mănâncă se umflă și pier. Caii care pasc prin aceste locuri, dacă sunt împiedecați

cu piedeci de fier, se despiedecă și se slobod; cei potcoviți rămân fără potcoave... În Săpârești, sat de lângă Fălticeni, la locul numit „la Râpi”, se spunea că este iarba fierului, căci mai totdeauna caii ce pășteau acolo se despiedecau, și multe vite ce pășteau în acel loc ar fi murit”. Iată și încredințarea dată de Vasile Albu, din comuna Adâncata (Dolj): „Eu... aveam islaz de cai la Rovina. Noaptea băgam caii în fiare, căci ne era teamă de hoți, și seara noi cu mâinile încuiam fiarele bine și, până dimineața, din 20-30 de cai băgați în fiare, mai găseam 5-6 cu fiarele. Ceilalți le pierdeau pe poiană”. Dacă însă, atunci când s-au despiedecat caii, e întuneric și n-o poți găsi, „încui iar fiarele cu un lacăt; pe urma, iei iarba fir cu fir și atingi cu ea rând pe rând lacătul încuiat; îndată ce lacătul s-a descuiat, sâ iei acel fir cu care ai atins lacătul, căci ala e fir de iarba fiarelor”.

2. „Luând un lacăt încuiat și, legându-l cu ață, să-l tragi după tine prin ierburi, unde crezi că ar crește planta; caci, cum ajunge lacătul la ea, se deschide și astfel o poți afla”. „Leagă de o frânghie mai multe lacăte încuiate și umbla cu ele târâș prin iarbă. Când a auzit zdrăngânitura vreunui lacăt care s-a descuiat, se oprește pe loc și o caută”.

3. „Strângi iarba din locul unde crezi că se găsește ea și o pui într-o covată cu apă, iarba ordinară plutește, iar iarba fiarelor, fiind mai grea, cade la fund”.

4. „Când se rupe o coasă în iarbă, fără nici o pricin, e semn că ai dat cu coasa de iarba fierului, sau a tâlharilor. Iată ce povestește un bătrân în această privință: „Pe la Sânt-Ilie, pe când se face fânul, m-am dus la cosit. Începând a cosi, coasa merse câteva obrațe și odată sări din toporiște cu o mare putere. O împânez din nou și, începând din nou a cosi, iarăși sări și așa, de câteva ori. M-am gândit că nu poate fi alta pricină decât că coasa mea s-a lovit de iarba fierului. Astfel am fost silit să las câțiva pași necosiți, am trecut înainte, după care coasa n-a mai sărit”. Dacă ți se întâmplă să dai de un astfel de loc să iei și să arunci buruienile pe apă și, care va merge în susul apei, aceea e”. „Dacă ai un fânaș cosit, fără nici un mușuroiu, fără nici un ciot, și dacă acolo ți se

rupe coasa, să știi că pe acolo crește iarba tâlharului. Deci, taie toata brazda aceea în care ți s-a rupt coasa, de la un capăt până la altul, ridic-o și du-o la o apă Ai sa vezi dumneata, om bun, minunăție, că o parte din iarba apucă la vale, iar o parte se întoarce și merge în contra apei. Asta care merge împotriva apei, să știi dumneata, că-i iarba tâlharului sau iarba fiarelor”.

5. *„Sa pleci, cum fac unele babe, în răsăritul soarelui, la câmp, când roua este încă nescuturată și, dacă cunoști iarba fierului, după felul cum strălucește roua, întinzi până la acel fir de iarba capătul unei trestii sau al unei vergi lungi, după care apoi o poți rupe”. Când o afli, trebuie cu o nuiă de alun de un stânjen de lungă, pe furiș aplecat, să te apropii de ea și, dând cu nuiua, să-i tai vârful, căci astfel tăiat, nu mai poate fugi și pieri dinaintea omului”.*

6. *„Cel ce voiește numaidecât să aibă iarba fiarelor, acea iarba misterioasă despre care se crede că are putere de a descuia orice încuietoare, se duce și bate împrejurul cuibului ciocănitarii (Picus martius) cuie de fier. Ciocănitarea, ca să poată intra în cuib, se duce și nu se întoarce înapoi până ce nu afla iarba fiarelor, iar după ce o află și o aduce, cum o atinge de cuib, cuiele îndată pica jos, și atunci, cel ce-i trebuie iarba, o poate foarte lesne căpăta, dacă pune și ține cumva pe ascuns un vas dedesubtul cuibului, caci ea pica dimpreună cu cuiele”.*

7. *Cel mai cunoscut și mai sigur mijloc e însă următorul: „Caută un cuib de arici cu puii vii și, după ce-l găsești, faci pe acolo pe aproape de cuib un cotețior mic, îngrădit cu nuiiele și învelit bine de tot. Pui cotețului o ușcioară prinsă în balamale și la ușă pui veriga cu lacăt bun sau broască de încuiat. lei apoi puii de arici, îi bagi în coteț și-i încui acolo. Puii n-au pe unde ieși decât pe ușă, dar ușa e încuiată. Când vine ariciul (aricioaica), muma puilor, la cuib, și nu găsește puii, începe a-i căuta și nu se astâmpără până nu dă de coteț. Dar cum să scoață puii, dacă sânt încuiați? Lesne de tot... El cunoaște iarba fiarelor și știe unde s-o găsească. Se duce în grabă, ia un fir, două, în gură și vine la coteț. Uitasem să vă spun că de jur împrejurul cotețului, și mai ales la ușa lui, pământul trebuie să fie netezit și măturat bine. Cum se apropie ariciul cu*

botul de ușa cotețului, ușa se descuie singură, iar ariciul scuipe iarba, își ia puii și fugă cu ei. Atunci te duci și d-ta lângă coteț sau la ușa cotețului, găsești iarba lepădată de arici și o iei”. Tot astfel se povestește în Muscel, în Moldova și Transilvania, în Bucovina și în Banat. Această credință populară foarte răspândită o găsim versificată de I. Văcărescu:

Am să v-arăt o minune. Ce este minunea? Spune!

Vă rog, n-o luați drept glumă!

Trei aricei fără mumă

I-am închis cu îngrijire, Să n-aib loc de eșire.

Numai prin ușă se poate Ei d-acolo a se scoate.

Lacătul nu se descuie,

Nici cu cheie, nici cu cuie.

Aricioaica mâniată

A fiarălor iarba cată;

În tot felul se muncește Pân-in sfârșit o găsește.

Buruiana e micșoară, Ca rubinu roșioară;

Deschide cum o aduce Își ia puii și se duce.

...După alții, în loc de a închide puii într-o colivie de fier „să se prindă un pui de arici, să se bage sub troacă, pe troacă să se pună o piatră mare; atunci vine mama ariciului, aduce iarba fiarelor la troacă și troaca cu piatră cu tot sare de pe puiul ei; iarba apoi rămâne lângă troaca...”. În Bucovina, se crede că se poate proceda astfel și cu puii dihorului.

O dată căpătată, ce se face cu iarba aceea? Nimic mai simplu. „Iei un fir din iarba asta și o bagi într-o creștătură ce ți-o faci cu cuțitul în palma dreaptă și, după ce aștepți să se astupe rana, te duci la furat; să găsești d-ta nu o lacată, dar zece lăcăți și încuietori, cum le-ai atins cu mâna dreaptă, se deschid, ca și cum n-ar fi fost închise și încuiate”. „Să tai în palmă o crăpăturică și s-o bagi sub piele și, ce-i prinde cu mâna cea, fiare, lacăți, toate cad, se deschid; să fie chiar omul în lanțuri, ori la închisoare, deschizi tot. „Hoții mari, cărora nu le poate rezista nici un fel de încuietore, o au în palma dreaptă, sub piele. Ea se pune astfel: se jupoaie pielea de la mâna dreaptă din palmă, se pune iarba fierului

acolo, și apoi se coase iar pielea. După câteva zile, tăietura se tămăduie și hoțul rămâne cu puterea de a sfârâma toate încuietorile”. „Ca să fie mai siguri și să nu le-o găsească nimeni, unii fac așa: crestează nițeluș un deget de la o mână, bunăoară degetul cel mic de la mâna dreaptă; baga acolo în tăietură nițică iarba fiarelor, dau pielea la loc, se leagă și o lasă să se vindece așa. Cu acel deget fac adevărate minuni... De aci încolo nu mai trebuie cheie; sa fie broasca cât de tare și lacătul cât de îndrăcit, el doar apropie degetul, și hait! L-a și descuiat”.

Ca să-ți ferești lacătele, să nu ți le poată deschide vreun hoț, care posedă iarba fiarelor, nu e decât un leac: „lacătul, dacă-i uns cu usturoi sfințit, iarba tâlharilor nu ajută la nimic”.

Credințe de factură diversă despre iarba fiarelor sunt pomenite și în alte țări din Europa. În Franța, această iarbă se numește *herbe du pic*, iarba ciocănitorei. Deja în secolul al XIV-lea se pomenesc de ea: „Când cuibul astupat în așa fel încât să nu poată intra, ea se duce și în cioc și o apropie de cuiul înfipt cunoaște, o aduce sare îndată afară. Astăzi încă această credință este foarte răspândită. Dacă se astupă cu o bucată de lemn sau cu un țaruș deschizătura cuibului unei ciocănitore, aceasta zboară în grabă să caute o anumită iarbă care are puterea să străbată acest țaruș și să destupe intrarea cuibului”. Ciocănitorea cunoaște o iarbă, care are puterea să taie sau să sfârâme lemnul și fierul. Se astupă intrarea cuibului ei fie cu un țaruș de lemn, fie cu un piron, și unul și altul destul de groase, pentru ca pasărea să nu le smulgă cu ciocul. Atunci ciocănitorea va fi silită să caute iarba ei miraculoasă și vei putea s-o culegi apoi pe stofa roșie ce vei fi așternut pe jos. „Când un vrăjitor e închis în temniță, ciocănitorea i-aduce o iarbă magică printre gratiile de fier ale închisorii, pentru ca să le poată rupe și să fugă”. În Berry (centrul Franței), se da mătrăgunii numele de iarba ciocănitorei (*herbe du pic*). O pomenim însă aci, pentru că proprietățile ei minunate se potrivesc mai mult cu ale ierbii fiarelor: „Iarba ciocănitorei este o plantă magică care are darul să comunice o putere supraomenească aceluia care se freacă cu ea. Iată cum o poți căpăta: să pândești zborul și alergăturile încoace și încolo ale unei ciocănitore și, când vei vedea-

o oprindu-se lângă o iarba, de care-și va freca ciocul, poți fi sigur ca ai dat peste prețiosul talisman. Aceasta iarbă fără seamăn dă ciocănitoarei puterea să străpungă stejarii cei mai tari și se găsește uneori chiar în cuibul ei”. Ceva mai mult, unii susțin că această planta e, iarna și vara, acoperita cu rouă. Nu trebuie să te servești de fier spre a o culege sau scoate din pământ. În unele din satele noastre, sunt unii care își pierd vremea căutând comori, iar numărul acestor oameni trebuie să fie mare de tot, căci se zice că, de câte ori ciocănitoarea face să răsunе văile cu strigătu-i batjocoritor și prelung, care seamănă cu un hohot de râs, pricina e că zărește pe câte unul din aceștia umblând să-i găsească iarba.

În Bretania, nu rândunica, ci ciocănitoarea cunoaște iarba care reda vederile, de care am pomenit mai sus. „*Puii de ciocănitoare se nasc orbi; spre a le da vederea, părinții lor se duc să caute iarba de aur, această iarbă le permite să găsească piatra iadului, cu aceasta, freacă ochii puilor lor, care se deschid la lumină. Spre a căpăta această piatră, omul trebuie să aștearnă o pătură sub copacul unde se găsește un cuib de ciocănitoare și să lovească trunchiul cu putere. Speriată, pasărea zboară și lasă să cada piatra pe pătură”*. Dar tot aici se crede ca anasonul are puterea de a sfărâma fierul, și că ciocănitoarea care și-a frecat ciocul cu această plantă poate ușor să pătrundă prin lemnul cel mai tare. În Savoia, planta *hippocrepis comosa* are puterea să despotcovească catării, dar această credință e bazată și pe faptul că fructul ei are forma unei potcoave (de unde și numele ei în franc., *fer à cheval*), sau pentru că crește numai pe stânci și locuri pietroase, unde ușor pot cădea potcoavele catârilor. Tot aci însă, precum și în împrejurimile Genevei, se crede că această plantă poate să facă să sară toate lacătele. În alte părți se crede că planta numită la noi limba cucului (*Botrychium lunaria*) are puterea de a face să cază potcoavele cailor.

Pare-se ca această credință a existat sau există încă și în Austria, judecând după faptul că *limba cucului* se numește aci Eisenbrech, adică *sfarmă-fier*.

În Germania, credința despre existența și virtuțile extraordinare ale ierbii fiarelor este, de asemenea, foarte răspândită. E numita

Springwurz el sau Sprengwurz el, adica *iarba sfârâmătoare*. Unii o identifică cu o varietate de laptele câinelui (*Euphorbia lathyris*, franc. épurge), alții o confunda cu ferega de care ne vom ocupa mai jos.

Credința că această iarbă avea puterea să sfârâme orice lacăt, să deschidă orice ușă, să dezlege orice cătușe alcătuite din lanțurile cele mai groase, era așa de înrădăcinată în Evul Mediu, încât, în închisori, se luau măsuri speciale spre a se împiedica fuga răufăcătorilor. Așa de pildă, vrăjitorii și fermecătoarele, care puteau fi bănuți că posedă iarba fiarelor, erau puși sau atârnați, în închisoare, într-un fel de leagăn, ca să nu se poată atinge de podea sau de ușă și stăteau, astfel, spânzurați în aer. Încă în veacul al XVI-lea, mai vedem legi și ordonanțe emise anume pentru a lua precauțiunile necesare împotriva spărgătorilor care ar fi putut avea asupra lor iarba fiarelor.

Nimeni însă nu știe, în realitate, unde crește această plantă și cum arată. După unii, ea înflorește în noaptea de Sânziene (24 iunie) și lucește ca aurul. La Innsbruck, se caută și se culege la miezul nopții, în ajunul Craciunului, În alte părți ale Tirolului, se crede că ar fi o varietate de cicoare, cu rădăcina galbenă.

Numai anumite păsări o cunosc și, urmând întocmai prescripțiunile de mai jos, se poate căpăta de unii, deși cu mare greutate.

În Tirol, trebuie închis cu o ață tare cuibul unei rândunele, învărtind-o de mai multe ori de jur împrejur și atunci pasărea, neputând intra, se duce de caută iarba care-i dă puțința de a pătrunde în cuib. În Württemberg se procedează în același mod cu cuibul unei ciocănitore.

În Suabia, se capătă această iarbă cu ajutorul unei pupeze. Dacă se găsește un cuib al acestei păsări într-o scorbură de copac, se bate cu cuie o scândură la intrarea cuibului. Pupăza, când vine și vede că nu poate pătrunde înăuntru, zboară de acolo și se întoarce apoi cu iarba fiarelor și o apropie de scândură, făcând-o să sară cât colo. După aceea, pasărea, ca să facă să dispară iarba, se duce la apa cea mai apropiată sau la primul foc ce zărește și o aruncă acolo. De aceea, trebuie neapărat să se ție pregătită de aproape o găleată cu apă sau să se aștearnă pe jos o haină sau

o stofă roșie, caci proasta de pupăză crede că e foc. După alții, pasărea, care o poate găsi, e prigoarea sau corbul.

Credința aproape generală, însă, e că ciocănitorea știe și se folosește de această plantă și că ne-o putem procura în următorul chip cu ajutorul ei. Se caută un cuib în care se afla puii unei ciocănitore și se astupă cu țărushi sau în alt chip deschizătura. Când mama puilor vine și vede că nu poate intra, se duce în zbor și aduce de grabă o iarbă, cu care să poată deschide cuibul, caci nu vrea să-și piardă timpul ciocănind cu ciocul.

În momentul când apropie de cuib, cu iarba în cioc, omul care o pândește se arată deodată, așterne o stofă roșie pe jos și scoate un țipăt. Pasărea se sperie așa deodată, lasă să cază iarba pe stofa așternută, de unde omul o ia și o duce acasă.

În Tirol se crede că și nevăstuica cunoaște această iarbă și că se folosește de ea spre a se întări ca fierul, când se luptă cu un șarpe. Astfel, se povestește că un om a văzut luptându-se un șarpe cu o nevăstuică. aceasta, gata să fie răpusă, fugi de acolo și se întoarse imediat cu iarba fiarelor în gura; suflă apoi asupra șarpelui, care se fărâma cu zgomot în trei bucăți. Am văzut că la români, dintre mamifere, ariciul știe să găsească această iarbă. În jud. Botoșani, se crede că și dihorul o cunoaște.

Italianii cred și ei în existența unei plante care sfărâmă fierul și o numesc *sferracavallo*, adică despotcovește calul, pentru că au credința că, dacă i se întâmplă calului să calce pe aceasta iarbă, își pierde imediat potcoavele. Ei identifică cu planta numită la noi iarba cucului (*Botrychium lunaria*), despre care am văzut mai sus că și aiurea e considerată ca având aceeași proprietate. Sicilienii cred însă că *sferracavallo* e o plantă cu alte puteri miraculoase și pe care o cunoaște numai sturzul. Această iarbă e invizibilă și transformă în aur toate obiectele puse în apa în care s-a fiert buruiana. Iată cum se poate căpăta. După ce s-a descoperit copacul unde sturzul și-a făcut cuibul pentru puii lui, doi oameni se reped într-acolo, unul se cațără pe copac, celalalt stă dedesubt cu un lighean cu apă. Cel din copac tot zgândărește până ce

iarba cade în apă și norocul lor e făcut. Se mai zice că oile care pasc această iarbă capătă dinți de aur, pe care mulți susțin chiar că i-au văzut.

Huțulii din Bucovina pomenesc, de asemenea, de o iarbă a fiarelor pe care o descoperă și ei cu ajutorul ciocănitoarei în același chip cu românii și germanii, pe care l-am arătat mai sus. Și ceilalți ruteni, din Galiția, cred în existența acestei plante, care crește prin fânețe și nu se deosebește deloc de fânul obișnuit. Se cunoaște numai la cosit, căci coasa dă un sunet metalic, când o atinge. Dacă un hoț dă peste această iarbă, o dezgroapă împreună cu rădăcina, o usucă și o vâre sub pielea din palmă. Apoi, nu mai există vreun lacăt sau poartă de fier pe care să nu le sfărâme, când le atinge numai cu această mână. Și ceilalți ruși știu despre această iarbă care face să sară orice lacăt, iarba care se cunoaște ușor pentru că tocmai ca iarbă fiarelor, la români, aruncată în râu, ea merge în susul apei.

Sa vedem acum de unde a pornit această credință a popoarelor moderne în existența ierbii fiarelor. Pliniu, bătându-și joc de vrăjitori și de puterile pe care le atribuiam unora din plante, zice între altele: „*Planta Aethiopsis, aruncată în râuri și bălți, le usca; dacă se atingeau numai porțile cu această plantă se deschideau toate... Atunci n-ar fi fost mai bine pentru Scipione Emilianul dacă ar fi deschis porțile Cartagunii cu o iarbă decât să bată cu mașini atâția ani întăriturile cetății? Luați astăzi iarbă merois și uscați balțile Pontine și redați Italiei atâtea țărini dimprejurul Romei*”.

Această strașnică buruiană o cunoaște bine ciocănitoarea, întocmai cum cred și românii: „*Se crede de obște că dacă un păstor astupa cuibul (ciocănitoarei) cu un cui, ea-l face să cadă atingându-l cu o iarbă. Trebius povestește că un cui sau un țărșuș înfipt cât de adânc într-un copac unde ea (ciocănitoarea) își are cuibul, cuiul sau țărșușul sare cât colo îndată ce se așază pe el*”. Și într-alt loc: „*Democrit a spus și Theofrast a crezut că există o plantă care, adusă de pasărea de care am pomenit, făcea să sară afară, prin simpla atingere, cuiul înfipt de păstori într-un copac*”. Această credință, pornită din timpurile străvechi, a fost

moștenită de popoarele de acum și s-a încuibat adânc în mintea oamenilor simpli, care nu se îndoiesc de nimic, la care totul e cu putință.

În ceea ce privește concluziile legate de cercetarea și prezentarea acestor aspecte ale plantei Iarba Fiarelor, se cuvine să precizăm cui anume aparține acest veritabil tezaur de cunoștințe, validat de-a lungul unei perioade incommensurabile de timp.

Pentru păstrarea documentelor românești de istorie orală, până la înregistrarea și publicarea acestora în AER, înălțăm cu toții cuvinte de laudă .ȚĂRANULUI ROMÂN [9].

Bibliografie

1. Budiș M. Microcosmosul gospodăresc. Practici magice și religioase de apărare. București. Editura Paideia, 1998
2. Crișan I. H. Medicina în Dacia. București. Editura Dacica, 2007.
3. Bujorean G. Boli, leacuri și plante de leac. București. Editura Paideia, 2001.
4. Ingeborg B. Remedii populare folosite în bolile animalelor. București. Editura Ceres, 1989.
5. Gorovei A. Credințe și superstiții ale poporului român. București. Editura Saeculum IO, 2012.
6. Olteanu A. Mitologie Română. Vol. III. Târgoviște. Editura, Cetatea de Scaun, 2021.
7. Niculae C. D. Mătrăguna, o etnobotanică magică. Leacuri și remedii magice. București. Editura Carpathia Rex. 2006.
8. Candrea I. A. Iarba fiarelor. Studii de folclor din datinile și credințele poporului român. București. Editura Academiei Române, 2001.
9. Ghinoiu I. Atlasul etnografic român, vol.V. Sărbători, Obiceiuri, Mitologie. București. Editura Academiei Române, 2013.